

забезпечення науково обґрунтованого, сталого розвитку України. Значна увага приділяється також забезпеченню утвердження демократичних засад управління НАН України при вирішенні усіх інших питань, пов'язаних із діяльністю академії, її наукових установ, підприємств та інших структур.

Особлива увага була прикута й до питань взаємодії та співпраці НАН України з виробництвом, системою освіти, з громадськістю, забезпечення прозорості в діяльності установи, насамперед у сфері використання бюджетних коштів.

Національна академія наук України завжди була визнаним світом осередком вищого інтелекту та організованості, здатності вирішувати складні завдання. Вона і зараз має необхідні для цього можливості, у тому числі й для розроблення дієвих пропозицій щодо вдосконалення правового забезпечення наукової й науково-технічної діяльності зокрема та розвитку ефективних держави і права загалом.

Круглий стіл завершився прийняттям рекомендацій для органів державної влади, управлінців, науковців та вчених-педагогів щодо посилення їх роботи на ниві державотворення і правотворення в Україні.

Н. Р. МАЛИШЕВА,

*доктор юридичних наук,
професор, академік НАПрН України,*

О. О. МАЛИШЕВ,

кандидат юридичних наук

ПРО МІСІЮ ТА МІСІОНЕРІВ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОЇ ДУМКИ

Торік побачила світ книга нашого поважного колеги доктора юридичних наук, професора Віктора Івановича Акуленка. Праця має непересічну назву – «Науково-публіцистичні етюди до портрета професора Володимира Денисова в енциклопедичному інтер'єрі»*. Видання формально приурочене до 70-річчя Інституту держави і права імені В.М.Корецького НАН України, але, мабуть, не менш важливою його підставою є завершення вельми складної багаторічної праці з підготовки та видання «Енциклопедії міжнародного права» – монументальної тритомної книги, що не має аналогів в усій Східній Європі.

Власне, сама праця В.І.Акуленка у чомусь є спробою рецензії на енциклопедію, але не від незалежного оглядача, а від безпосереднього учасника і палкого симпатика творення цього монументу української міжнародно-правової думки.

Зумисне позбавлена претензії на наукову довершеність скромна форма етюдів, відмова від чіткої структури та наголос на публіцистичному характері праці по-своєму загострюють інтерпретаційну палкість нас як читачів, а тим паче – рецензентів. Неможливо не перейнятися притягальністю твору та обійтися без пошуків його прихованих сенсів і символів.

Певна антитрендовість етюдів з позиції звичних нам мемуарних та оглядових праць не видається удаваною, як це є характерним для сучасних постмодерністських

*Акуленко В. І. Науково-публіцистичні етюди до портрета професора Володимира Денисова в енциклопедичному інтер'єрі: до 70-річчя Інституту держави і права імені В.М.Корецького НАН України (1949–2019). Одеса: Фенікс, 2020. 74 с. .

творів. Водночас праця В. І. Акуленка, на нашу думку, має ознаки спорідненості з пам'ятками літератури попередніх епох.

Тут важко позбутись асоціації з давньою вітчизняною традицією літописання, де наративна складова весь час поборює фактологічну анналістику, і в підсумку стає зрозумілим, що слід зважати не на опис подій та постатей, а на ставлення до них літописця, вписування ним у буденні події свого краю сюжетів і сенсів зі Святого письма, аналогій з античною історією та есхатологічних знамень. Автор етюдів, на відміну від літописця чи хроніста, у своєму творі на перший погляд навіть не намагається триматись за хронологію чи будь-який інший критерій систематизації викладу (хоча символізму чисел і дат все ж приділяється окрема увага). Це можна пояснити специфікою предмета його уваги, яким є не історія як лінійний процес, а певний антропологічний егрегор «Енциклопедії міжнародного права», поза яким у примруженому сьї-ві має проявитись постать професора Володимира Наумовича Денисова як її ініціатора та головного творця. Якщо прийняти таке тлумачення, то стає зрозумілою методологія автора та структура твору.

Енциклопедія, з одного боку, завжди є складно організованим текстом, який навіть у паперовому вигляді передбачає певну інтерактивність. Ніхто ж сьогодні не читає енциклопедію за абеткою від палітурки до палітурки. Робота з нею завжди є свого роду творчим дослідженням у мініатюрній, але змістовно довершеній бібліотеці. Чимось це нагадує і нинішні щоденні мандри інтернетом. Повільний за сучасними мірками пошук потрібних відомостей в енциклопедії часом уже не задовольняє нашого невимовно нестримного прагнення щодо швидкого доступу до інформації. Утім, сьогодні варто сприймати це як інтелектуальну розкіш і дещо сакральний ритуал, який не лише дає знання сухих фактів, а й щоразу єднає нас із конкретним мікрокосмом наукової спільноти авторів енциклопедії.

Останнє є вельми важливим для юридичної науки, класичні зразки наукового знання в якій не піддаються часовому тлінові, на відміну від того, як це має місце в науках про природу. Юридична реальність завжди має суб'єктивну складову. Кожна епоха наповнює формальний текст закону новими ідеями та авторитетом. Олюдяюючи абстрактні правові конструкції через фікцію постаті законодавця, інтерпретатор часто має «виходити на зв'язок» із правознавцями попередніх епох. Є приклади старих енциклопедій типу німецької Реальної енциклопедії знання класичної давнини (її часто називають просто Pauly-Wissowa), томи якої виходили з 1837 до 1978 рр. Звід характеризувався доволі нестандартним авторським стилем статей. Обсяг однієї статті міг перевищувати сотню сторінок. Автори могли дискутувати між собою та з редакторами прямо на шпальтах енциклопедії, нерідко нападаючи один на одного з викривальною критикою не лише за певні наукові погляди, а й за рутинні робочі аспекти, як-то невчасне подання тексту статті. Часові інтервали між публікацією окремих томів займали роки, і певні наукові позиції нерідко могли переглядатися. У підсумку вже сама енциклопедія містила портрети своїх авторів у «енциклопедичному інтер'єрі».

Важко уявити, щоб такий підхід до створення енциклопедії був прийнятий у сучасній Україні. Тому добре, що наші нащадки зможуть довідатись про так потрібні юристам залаштункові подробиці енциклопедичної творчості з праць, подібних до рецензованих етюдів. Їх удавана безсистемність та творчий лет через

зовсім різні контексти дає змогу зобразити багатомірність енциклопедичного тексту, в якому передусім відображено багатогранність особистостей його авторів. В. І. Акуленко цитує то класичних філософів і вчених, то твори художньої літератури й навіть опери, а часом дає слово учням і колегам В. Н. Денисова (іноді безіменним). Окремо привертає до себе увагу критика автором соціального контексту, у якому твориться енциклопедія: упослідження ролі вченого в Україні на тлі загального економічного занепаду, тенденція до ідеологізації гуманітарного знання та штучне нав'язування не завжди актуальних для нашої науки сучасних західних трендів. Утім, справжня наука продовжує здійснювати свою місію служіння завідомо недосяжній істині, яка вічно існує поза часом і простором.

Крізь всю працю єдиною магістраллю проглядається ідея неперервності та наступництва української академічної школи міжнародного права від В. М. Корецького і до наймолодшого покоління науковців Інституту, міст між якими прокладено професором, членом-кореспондентом Національної академії правових наук В. Н. Денисовим, енциклопедичні здобутки якого утверджують місце чину цієї школи у загальному цивілізаційному поступові та національному розвитку України.

Читаючи та перечитуючи етюди з чималими перервами, можна зробити висновок, що вони є не просто ще одним цікавим епізодом наукової біографії та бібліографії професора В. І. Акуленка, а й фундаментальним твором і цікавою пам'яткою для майбутніх поколінь юристів.

А. Ю. ІВАНОВА,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

КОМІСІЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА ПРИ ПРЕЗИДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ У 2020 РОЦІ

Відповідно до Плану заходів на 2019–2023 рр. з реалізації Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 рр. відновлено діяльність Комісії історії українського права (далі – Комісія).

Постановою Президії НАН України від 18.12.2019 р. № 334 «Про затвердження положень про окремі дорадчі консультативні органи при Президії НАН України» затверджено положення про Комісію.

Постановою Президії НАН України від 04.12.2019 р. № 303 «Про затвердження складу дорадчих консультативних органів при Президії НАН України» затверджено оновлений персональний склад Комісії (Ю. С. Шемшученко – голова комісії, О. В. Скрипнюк – перший заступник голови комісії, І. Б. Усенко та О. Н. Ярмиш – заступники голови комісії, А. Ю. Іванова – вчений секретар комісії). До оновленого складу увійшли провідні фахівці з історії права з усієї України – представники всіх регіонів та провідних наукових та науково-педагогічних закладів. Науково-організаційне забезпечення діяльності Комісії покладається на дирекцію та відділ історико-правових досліджень Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.